Dan štednje i blagdan Svih svetih možda nisu slučajno susjedi u kalendaru. Ipak, iako suÂ odvojeni jer obilježavaju kraj jednog i početak drugog mjeseca oni su zapravo interakcija naše prošlosti kao determinanta naše budućnosti.

U svojoj knjizi „Ekonomska politika ze 1994. godinu“ problemu privatizacije posvetio sam zadnju stranicu gdje je moguće identificirati misao kako nam naši preci nisu ostavili bogatsvo da ga potrošimo, već da ga sačuvamo i eventualno uvećamo za buduće generacije. Bogatsvo koje smo nasljedili izvorište je našeg današnjeg bogatstva. Na žalost, tzv. privatizacija izvršena je na krajnje nepošten način. Glavni krivci su članovi Sabora u vrijeme donošenja sramnih zakona o privatizaciji.

U slučaju kada, bilo koja, politička opcija dobije povjerenje građana, birača, to je samo zato jer je odnosna politička opcija uvjerila biračko tijelo da će njihova vlada raditi u interesu svih građana i da je svijesna svih negativnosti koje su se kumulirale u prethodnim razdobljivama, što se ne bi smilo – i neće!Â – ponoviti uvjeravali su nas pred samo šezdesetak dana, a ustrajno se je do izbora današnje vlasti ponavljalo. Tako prisutan „dogovor“ kako će se podjela – racionalizirajte izraz! – upravljanja u državnim poduzećima izvršiti u odnosu 4:1 dramatično podsjeća na prethodna vremena. Dakle, nije predmet interesa vladajućih da identificiraju stanje u javnim poduzećima i da, na temelju istog, donesu program restrukturiranja, već podijela „plijena“Â Â - čega? – bogatstva hrvatskih građana.

Pođimo redom.

Naše bogatstvo nije ništa drugo do li kumulativ štednje tijekom našeg života uvećano za nasljeđeni dio bogatstva od naših predaka. Tako vaši mjesečni neutrošeni prihodi predstavljaju Â vašu štednju. Kada trošite više nego što imate, vi se zadužujete i ostvarujete negativnu štednju. Štednja u poduzeću je zadržan profit. Opet imamo bogatsvo koje se sastoji od kumulativa zadržanih profita uvećane za iznos početnog kapitala. Kada ostvarujete gubitke vaš se kapital smanjuje. U slučaju države kada proračunski prihodi nisu dostatni da pokriju proračunske rashode vi imate negativnu štednju. Na žalost, negativna štednja državnog proračuna je temeljno obilježje od osnutka Lijepe naše. I konačno zemlja u cijelini, Lijepa naša, ukoliko ima deficit na računu platne bilance ostavaruje negativnu štednju koju pokriva prodajom nacionalnog bogatstva ili povećanjem kreditne zaduženosti prema inozemstvu. Izvršni organ je Vlada, pa, prema tome, najznačajniji deficiti u Lijepoj našoj su uvijek vezani uz vlast koja nas uporno uvjerava kako će sutra biti bolje. Poznato je pozivanje J. M. Keynesa na priču „Alica u zemlji čudesa“ gdje se obećava prekmez sutra, ali ne i danas. Tako je to kada se ignorira

„sedam debelih i sedam mršavih krava“.

Internacionalizacija bankarskog sustva rezultirala je dolaskom strane štednje kako bi se ista upotrijebila za finalnu potrošnju, građana i države, a ne za investicije u produktivne svrhe. To se lijepo vidi iz strukture kredita početkom devedesetih i danas. Kako je kapacitet kreditnog tržišta u izravnoj vezi sa stanjem u gospodarstvu to prisutna višegodišnja depresija smanjuje kapacitet kreditnog tržišta što se lijepo vidi u ponašanju banaka kćeri koje smanjuju iznos kreditnog zaduženja prema bankama majkama. Tako smo u euforiji živili iznad naših mogućnosti, negativna štednja, pa nam je presuđeno u narednom razdoblju platiti cijenu naše nerazumnosti i živjeti daleko ispod naših materijalnih mogućnosti. Ono što smo potrošili od nasljeđenog bogatstva prestavlja neodgovorno ponašanje prema našim budućim generacijama. Međutim, nemojmo se zavaravati, naša bahatost se nije zaustavila na rasprodaji, mi smo ispisali mjenica budućim generacijama u vrijednosti godišnjeg bruto proizvoda – javni dug. To krajnje nedopustivo ponašanje Â jasno pokazuje kako smo neodgovorni prema našim precima koje, gotovo bi se moglo reći, licemjerno posjećujemo danas. Tragično je to stanje našeg duha kojem se ne nadzire kraj.

Dugo sam razmiišlao imam li pravo napisati ove rečenice. Kao što je vidljivo skupio sam potrebnu dozu hrabrosti, ili ako hoćete drskosti, i opisao što bi političari, ali i mi pojedinci, morali vidjeti u zrcalu kada se pogledamo na današnji dan.

Priznati krivnju, a ne mjenjati se znači dodatno podcijenjivati naše pretke koji su, u daleko težim okolnostima, štedjeli smanjujući svoj ionako nizak životni standard kako bi nama bilo bolje. Nadalje, imamo li pravo našim unucima ponuditi lošije sutra nego što su nam ostvaili naši najmiliji.

Tako su štednja i današnji blagdan poveznice naše prošlosti i naših predaka, s jedne strane, te, s druge strane, ocijena nas i našeg ponašanja kao, s treće strane, determinanta moguće bolje budućnosti naših unuka. Sve je u sadašnjosti koja nije ništa ako nemamo u vidu njezino ishodište, prošlost, i pravac kuda idemo, budućnost.

Kako još nisu donesene odluke o podjeli „feuda“, ovim putem molim Vladu premijera Plenkovića zajedno s gđom. Martinom Dališ i g. Goranom Marićem da oformi tim eksperata pri ministarstvu g. Gorana Marića koji će svojim mišljenjima pripomoći u rješavanju nagomilanih problema kako u javnim poduzećima, tako i u onim tvrtkama koje nisu od javnog interesa ali su dio bogatsva hrvatskih građana. Ovo tim više što je g. Goran Marić, s pravom, kritizirao rad prethodnih vlada

glede načina upravljanja državnim bogatstvom. Njegove izjave kako će se s rasprodajom obiteljskog srebra prekinuti svakako valja pozdraviti. Pri tome valja reći da ne krećemo od „nule“. Imamo dobrih primjera kao što je to, recimo, JANAF koji je od stagnirajuće tvrtke postao aktivni čimbenik iz područja svoje djelatnosti. Rezultati su više nego dobri. Iznos ostvarene novododane vrijednosti i financijski rezultat pokazuju, po meni dokazuju, kako je moguće učinkovito upravljati državnom imovinom. Da ne duljim – potrebno nam je više Dragana Kovačevića kako bi od sadašnjeg „troška“ (gubitaka) država ubirala dividendu koju bi valjalo reinvestirati bilo u poduzeća koja su ju ostvarila, bilo u druga poduzeća, odnosno upotrijebiti tako prikupljena sredstva za smanjenje javnog duga. Stari dobri Keynes, da ne spominjem starog još boljeg Karla Marxa, je jasno reako u svojoj Općoj teoriji (vidi 16. Poglavlje) da je sve što je proizvedeno proizvod rada i točka. Dakle bogatstvo je harware, a ljudski rad je sofware – i opet točka.

I na kraju zašto sam ovaj tekst naslovio „Istočni grijeh“.

Društveno je vlasništvo bilo temelj mirovinskog sustava kako je to precizirano u tadašnjem Zakonu o proširenoj reprodukciji. Umjesto da uspostavom tržišnog načina privređivanja društveno vlasništvo Â identificiramo kao mirovinski fond, mi smo krenuli rasprodajom kako bi se riješili tog „socijalističkog smeća“. U zbrinjavanju tog „otpada“ pomogla su politički podobna gospoda. Najprije su rasprodane tvrtke koje su imale podcijenjenu imovinu kao što su nekretnine. Umjesto da privatizacija ima za cilj povećanje novododane vrijednosti i dinamiziranje gospodarske aktivnosti mi smo krenuli rasprodajom. Taj i takva princim „njegujemo“ i danas. U tom smislu podržavam pristup g. Gorana Marića koji želi izvršiti zaokret za 180 stupnjeva. Neće biti lako, ali je moguće.

Na kraju ne najmanje važno, prijedlog porezne reforme nije progovorio o II. stupu mirovniskog osiguranja. Upravo zato Komisija nije mogla predložiti značajnije promjene za koje se zalažem. Time samo želim reći da cijela priča koja se zove tragedija privatizacije, kako bi eliminirali istočni grijeh (čitaj: država je u istočnom grijehu ukoliko ne rasproda nacionalno bogatstvo), traje i danas. Nije Stjepan Radić slučajno rekao: „Uradiše svega biše, uštediše još i više“. Naši stari su poslušali Stjepana Radića, postavlja se pitanje zašto mi ne bi isto učinili.

Odredimo li da je Istočni grijeh traženje istine tada moram reći da sam ponosan što sam griješnik.